

hogy Olaszország teljesen elfoglalhassa a török birodalom által az Égei tengeren és Adrián mindinkább szabadon hagyott tért azt kell megvizsgálunk, hogy Ausztria-Magyarország képes-e ellen-súlyozni a szláv befolyást? Pillanatig sem vonakodunk kimondani, hogy Olaszország érdekében nagyon kívánatos volna . . . A Duna-kérdés új fázisa éppen alkalmas arra, hogy megitélhes-sük az olasz külpolitika jelen irányát. Teljesen lehiszi, hogy ily módon teljesen véget vetnek a régi ellenszenvjeinkről. Ausztriát gyűlölni szent kötelesség volt, míg Olaszország nem létezett; de most bűn volna a gyűlölet még oly halvány árnyalata is. Az így jelzett új külpolitikai magatartásunk érdekében nagyon cél-szerű lesz megvizsgálunk, ha — vajon Oláh-országban folytatott politikánk és a kitűnő férfin, aki Bukarestben Olaszországot képviseli, alkal-masak-e az új helyzetünk által előírt célok eléré-sére? . . . A mi nézetünk az, hogy Franciaország-nak általunk is magyabecsült barátsága felé a legelső és legbiztosabb lépés az, ha tökéletes egyet-értésre jutunk Ausztria-Magyarországgal és Né-metországgal, mert különben Franciaországnak egyedül álló barátsága e kényes viszonyok között nem nyújthat kellő biztosítékot, miután soha sem lehet tudnunk, hogy milyen kormány fogja holnap Franciaország ügyeit intézni.

Pikáns kis hírt, amelyet joggal nemzetközinek mondhatunk, közölt a *Budapesti Hírlap* július 5-én. Ez a hír így szólt: „Az az angol társulat, amely a magyar marháhus kivételét Franciaországba tüzte ki földadatául, a jövő hónapban csakugyan megkezd-i működését. A kivétel a túlságosan magas német tarifák miatt — mint értesülünk — Olaszországon át fog eszközöltetni, még pedig egyenesen a célra készített vasúti vagonokban. E sajtóságos beren-dezésű vagonokat, számszerint tizenötöt, a jóhírű Ganz-féle vasgyár fogja készíteni.“

Ne feledkezzünk meg külpolitikai szemlénk-ben jó barátainkról, a *csehek*ről sem. Egy bécsi távirat június hónapban azt üjságolja, hogy a csehek elégtelensége következtében hirtelen újja-szervezik a főudvarmesterei hivatalát, a mely alka-lammal a cseh főnemeselek fogják kapni a legköl-nöbbség állásokat, mert az udvar és a kormány hiszi, hogy ily módon teljesen véget vetnek a csehek izzágának.“

A hazai események között voltak természet-esen nagyobbak és kisebbek. A *Budapesti Hírlap*nak figyelmét semmi sem kerülte el és valóban megle-pődvé látja az ember, hogy már akkor, negyven évvel ezelőtt, megbirizgált olyan kérdéseket, a melyek — még ma sincsenek elintézve. És minél inkább rávetjük magunkat ezeknek a kérdések-nek a tanulmányozására, annál tisztábban lát-juk, hogy mint most, a *Budapesti Hírlap* akkor is a párttekintetektől menten, kottériakkal és nagy-hangu alkalmi egyesülésekkel nem törődve, az igazságot kutatta. Irt már akkor az *árverési hiénák* ellen, a kik „mint a sáskák lépik el az árverés szin-helyét, lármázva, ordítva vetik magukat az árve-rés alá kerülendő tárgyakra és néhány perc múlva: az évek hosszú során szerzett keserves keresményt potlom áron, néhány forintért, hatalmukba kerítik“. Az *árverési hiénák* pusztításai ellen — nincs orvos-ság, mert „a mi kodifikátoraink mindenre gon-dolnak, csak ilyenekre nem. Külföldre mennek ta-nulmányozni, lefordítják az idegen törvényeket, de hogy eszünkbe jutna bajaink orvoslását itthon ta-nulmányozni, arról szó sincs“. Szóval tette azt, hogy a *levélhordónak* nyomoruságos fizetésért naponta 150—200 emeletet is kapaszkodnia kell,

a min változtatni kellene és lehetne, mert például Párisban a levélhordó a kapusnak adja át a lakók-nak szóló leveleket és a kapus felelős valameny-nyiért. „A sok paragrafusból álló házi ukáz, a mely-nek atyáskodó figyelme kiterjed arra is, hogy itt gyermeknek fenszóval beszélni nem szabad; háza-lónak, kintornásnak a belépés tilalmas; porolni csak reggel 9-ig van megengedve; zongorázni csak 10—11-ig; kanári meg csak a déli órákban fityő-részhet — ha az ilyen ukáz fölvenné paragrafu-salba azt is, hogy levelet, hírlapot a kapus tarto-zik átvenni: sok családapa, családanya tüdeje meg volna mentve s maradna érkezése másképp is keresni gyermekeire.“

Egy-egy cikk szinte fejbekölöntja az embert ama nagy hasonlatosság révén, a melyet tanácsá-val, figyelmeztetésével az akkori és a mai viszonyok közt elárul. Körülbelül egy héttel megszüle-tése után *Az állami kinevezések és a fővárosi vá-lasztás* című cikket közölt a lap, a mely abból az alkalomból íródott, hogy „a fővárosi választók vasnál keményebb következetessége folytán“ nem az lett a tiszti főügyész, a ki erre az állásra legin-kább rászolgált. Bevezetésként ezt mondja a cikk:

Nálunk, mint mindennél, ugy az állami hivatalnokok kinevezésénél is, mértékadó a po-litikai szempont, a korteskedés — a kormány-pártiság, no meg az e téren érdemet szerzett, ugynevezett befolyásos egyénnel való atyafi-ságos kapcsolat . . . Magyarországon az elő-menetel bázisát nem képzettség és odaadó igye-kezet képezi, hanem az, a miről fentebb szó-lottunk.

Azután rátérve a tiszti főügyészi állásnak az általános várakozást megcsufoló betöltésére, így folytatja:

Időszerűnek tartottuk most ezen tárgvhöz szólni, mert éppen ma lesz egy szintén felülöséggel járó állomás, az első tisztí alküvészi állomás betöltése. A főváros szerencsés helyzetben van — szorgalom, képesség és becsületesség tekintetében kifogás alá nem eshető egyének állnak szolgálatára. Mi nem akarunk korteskedni, de ezen választásból kifolyólag — mint értésünkre esett — egyesek tulbuzgó s talán erőszakos eljárása folytán oly jelenségek merültek föl, melyekből azt következtethetjük, hogy a választók egy része azon igazságtalan ultra vezéreltetik, melyen az állam a kinevezéseknél tévelyeg. Az igazsággal, a tisztességgel, a főváros becsületével s eddigi jó hírnevével nem egyeztethető össze, hogy saját hivatalnokain — ok nélkül — méltatlanságot kövessen el. A fővárosnak mintaképül kell szolgálni az egész ország előtt.

Találtunk a fővárosról egy szép cikket, a melyet olvasva, egyszerre eszünkbe jut a falu és a város összekülönbözésének sokáig tartott mesterséges szítása és mindazok az ellentétek, a melyeknek nem elsimításán, de kiélesítésén dolgoztak a jövőbe nem tekintő, csak a jelen konjunkturájának kihasználására törekvő emberek. Aratás és főváros a cikknek a címe. Az aratásról szól, a melynek eredménye tizenkét hónapra eldönti a sorsát minden embernek ebben az országban és egyik helyen ezt mondja:

Isten áldása a serény munkára: teljék a

esűr sárga gabonával, piros búzával, fehér árpa-val, hadd teljék kinek-kinek a kedve is, reménye is e hazában. De kiken az áldás van, gondoljátok arra, hogy a megtelt csűr és a megtelt kedv fölöslege, ha kicsordul, ne csorduljon idegen pohárba. Budapest legyen a magyar ember Mek-kája. Itt van az ország szíve, itt fő az ország gondjában az ország feje: ide álljon kinek-kinek a gondolata, kinek-kinek a szíve.

Egész kötetekre való rendkívül tanulságos anyagot lehetne kibányászni ezekből a régi újságlapokból és mindez becsületére válnék az immár félszázados korához közeledő Budapesti Hírlapnak. Az idők forgása mindenben igazolja ezt az újságot. Hogy többet ne említsünk: manapság tudjuk, veszedelmesen kezd terjedni a párbajozás divatja. Minden lehetséges és lehetetlen okból karddal vagy pisztollyal a kezükben próbálnak igazságokat megállapítani vérszomjas felek és itt ott már hang hallható a párbaj-mánia ellen. A mi lapunk már 1881-ben vezércikket írt a párbaj ellen, amely akkor is virágzott. Sajnos, ma is ott vagyunk ebben a tekintetben, a hol negyven évvel ezelőtt voltunk. A magyarosodás és magyarosítás terén negyven évvel ezelőtt is a mi lapunk vezetett — programjához híven. Ha örömmel hirdette, hogy *Lindenfeld* Sámuel *Lantos*-ra magyarosította a nevét, vigyázott arra is, hogy mindenütt jogához jusson a magyar nyelv. Így példánál föl szólalt az ellen, hogy „itt Budapesten, a magyar fővárosban, hol a lakosság zöme magyar ajku s csakis a külvárosok népe használja inkább a német nyelvet, mint a magyart: tót miséket szolgálnak, tótul prédikálnak” és föl szólította a tanácsot, hogy ha csak ugyan törődik a magyarosodással, akkor rendelje el mielőbb, hogy „a józsef- és terézvárosi plébá-

niákban a tót isteni szolgálat beszüntettségé”.

De semmi új sincsen a nap alatt. Vagy mégis? Ma az a baj, hogy mindenki a takarékoságról beszél, de éppen azok nem takarékoskodnak, a kik a leggyakrabban prédikálják és a kikknek jó példával kellene előljárniok. A sok fölösleges autóbilt az újságok már akárhányszor fejéhez vágják a különböző miniszteriumoknak, államtitkárokknak és elnököknek. Hiába! Jó, kemény magyar koponyák, nem árt nekik. Negyven évvel ezelőtt meg éppen a mindenáron való takarékoság és ennek nem egyszer rossz helyen való megkezdése a baj. A Budapesti Hírlap szolgál erre manapság szinte hihetetlen bizonyítékkal, mikor *Pauler* — mint *tintagyáros* címmel a többi közt ezt írja:

A „Pester Lloyd” mai estülapjában olvassuk, hogy az igazságügyminiszter ur a törvényszékekhez intézett egyik rendeletéhez receptet csatolt, mely szerint a bírák ezentúl *maguk készítsék el a tintát*. A bírói agendák száma tehát ezzel szaporodik és a restanciák feldolgozása után az eddigi rossz tinta helyett az igazságügyminiszter által kiadott utasítás szerint jobb tintát tartoznak fabrikálni. Ime *Pauler* reformjai! A bíró 8—11-ig öfelsege a király nevében igazságot szolgáltat és 11—12-ig *Pauler* öexcellenciája nevében — tintát készít. *Pauler* tehát *olcsóbb* igazságszolgáltatást és *jobb* tintát akar. Takarékoskodni minden áron! Ez a miniszter jelszava.

Szól *Paulerről* még egy helyen ének. Az igazságügyminiszteriumban uralkodó krajcáros takarékoskodás bizonyítékául azt a hírt közölte a Budapesti Hírlap, hogy az igazságügyminiszter 100 forint pénzbírságra ítélte a nagyszombati járásbíró, mert a múlt télen néhány méter fával

többet használt a hivatalos helyiségekben, mint fordítva a tenger állatvilágának életéről — a minőt a mennyi előirányozva volt.

A mint látjuk, a mikor kezdtük is odamondogattunk, a mikor ezt szükségesnek láttuk. A program, a melyet a lap legelső számában vallott, nem volt pusztá szó, hanem élő valóság.

Maga az újságesztés, mint már említettem, a maiakhoz képest meglehetősen szerény eszközökkel folyt. Telefon sem volt még, hiszen csak június 17-én tárgyalta a középítésiügyi bizottság „Puskás Ferenc telefontulajdonos kérvényét az Erzsébet-téren két, a Fürdő-utca folytatásán öt és a Kemnitz- és Nagy János-utcák üres telkein több telefonoszlop felállíthatásáért”; a könyomatos sokkal, de sokkal kevesebb volt, mint ma és a külföldi értesítések meglehetősen gyéren érkeztek. Sok olyan cikk olvasható még a lapban — például hasáboakat lefoglaló értekezés német könyvből

ma a világ rohanó eseményeivel foglalkozó napilapban hiába keresnénk; szinte kisvárosi hangulatot terjesztő hírek bőven találtak helyet és az esküvői, házassági tudósításokban még sűrűn szerepel a menyasszony bájoságát hirdető jelző; nagy keletje volt a fürdőlevélnek, az esküvőkön a női toaettek leírásának. Ezek a szögletelességek hamar lecsiszolódtak, minthogy a Budapesti Hirlap igen hamar jó vidéki és külföldi tudósítói gárdát szervezett.

A mit itt leírtam, mindaz csak nagyon vázlatos képe annak a rendkívül gazdag, érdekes és tanulmányos anyagnak, a mely a Budapesti Hirlapnak akár legelső hónapi számaiból is kibányászható lenne. De ehhez az kellene, hogy egyvalami legyen, másvalami meg ne legyen. Legyen papírunk és ne legyen cenzura. Most sajnos, megfordítva van...